

LOSY PŁOCCZAN ADOLFA I JANA ŚWIĘCICKICH W LATACH 1863–1881

Abstrakt

Artykuł uzupełnia i uściśla biogramy płocczan Adolfa i Jana Świącickich zamieszczone w słowniku Andrzeja Papierowskiego i Jerzego Stefańskiego. Adolf, powstaniec, założył w Białymstoku fabrykę. Jan, prezes Sądu Okręgowego w Płocku, był w Warszawie wydawcą tygodnika, potem prowadził cegielnię.

Słowa kluczowe: Adolf Świącicki, Jan Świącicki, płocczanie, biogramy, 1863–1881

Synowie Jana Stanisława Świącickiego i Eleonory z Nelskich, urodzeni w majątku Nowa Wieś w parafii Chrostkowo¹, mieli pobierać nauki w szkole początkowej w Lipnie, a następnie w gimnazjum gubernialnym w Płocku, tak, jak Jan Świącicki². Jednak czworo młodszych dzieci Świącickich kończyło szkoły w innych miastach. Plany edukacyjne pokrzyżował wybuch powstania styczniowego³. Nastoletni Świącicy, których życie zmieniło się w 1863 r. to: Adolf (14.03.1845–29.05.1879), Jan (14.02.1848–30.06.1923), Zofia Balbina (01.08.1850–12.04.1899) i Ludwik (11.11.1851–22.04.1922)⁴.

Adolf Świącicki

Adolf Świącicki stał na czele oddziału gimnazjalistów, który 20 stycznia 1863 wyruszył z Płocka na zgrupowanie w lasach koło Ciótkowa, zarządzane przez Zygmunta Padlewskiego. W Płocku, chłopcom wydano cztery fuzje i polecenie, aby udali się w lasy między Ciótkowem a Starożrebami na spotkanie z „Partią Warszawską”. Pod Ciótkowem 22 stycznia spotkali rosyjskich żołnierzy. Doszło do wymiany strzałów. Gimnazjalistom udało się bezpiecznie wycofać do lasu. Lasem dotarli do wsi, gdzie ukryli dubeltówki

i przenocowali. Tam zostali schwytani przez Rosjan i dołączeni do transportu jeńców⁵.

22 stycznia przybyły z Warszawy około stuosobowy oddział powstańców był rozlokowany w Ciótkowie. Dowódcą był Aleksander Rogaliński. Uzbrojenie oddziału składało się z dwóch strzelb, trzydziestu kos, siekier i kijów. Tego dnia pod zabudowania Ciótkowa podszedł tak samo liczny oddział rosyjskiej piechoty, prowadzony przez pułkownika Konstantego Jakowlewicza Kozlaninowa. Rosjanie mieli rozkaz schwycić powstańców bez użycia broni, po wezwaniu ich do poddania się. Powstańcy nie poddali się i doszło do bitwy. Była to pierwsza bitwa w czasie powstania styczniowego. W bitwie pod Ciótkowem poległo 43 Rosjan, w tym dowódca, a 17 było rannych. Straty powstańcze to trzech rannych, w tym dowódca, który ranny w oko został wyłączony z walki. Powstańcy rozpierchli się po okolicy. Część rosyjskich niedobitków przedostała się do Bielska, gdzie stacjonował oddział rosyjskiego wojska pod dowództwem kapitana Stefanowskiego. To dało początek oblacie na powstańców⁶.

Powstańcy pojmani w okolicach Ciótkowa byli odstawieni do Płocka i oddani pod sąd wojenny. Adolf, którego widziano z bronią w ręku, dostał wyrok śmierci. Tego wyroku w Warszawie nie zatwierdzono⁷, natomiast wyrokiem sądowym, zatwierdzonym przez namiestnika 27 lutego 1863 r. [Adolf Świącicki został] oddany do wojska, służył w 72 Tuskim Pułku Piechoty jako zwykły żołnierz. Ojciec, Jan Świącicki, podał

¹ E. Sęczys, *Szlachta wylegitymowana w Królestwie Polskim w latach 1836–1861*, Warszawa 2000, s. 705; R. Rudziński, A. Sikorowski, *Ziemia Chrostkowska. Materiały do monografii*, Chrostkowo 2006, s. 134.

² A.J. Papierowski, J. Stefański, *Płocczanie znani i nieznanie. Słownik biograficzny*, Płock 2002, s. 597.

³ S. Kieniewicz, *Padlewski Zygmunt, Polski Słownik Biograficzny*, t. XXIV, Wrocław 1979, s. 811-812.

⁴ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, sygn. 1706, akt zgonu 61/1899-1/Lwów; Archiwum Państwowe w Toruniu Oddział we Włocławku (dalej: APT Oddz. Włocławek), akt zgonu 14/1879/Chrostkowo; *Jan Świącicki i jego praca społeczna w Płocku w latach 1881–1923*, Biblioteka im. Zielińskich TNP, mps, sygn. 748, s. 1; E. Sęczys, *op.cit.*; M. Gajak-Toczek, *Tadeusz Czapczyński (1884–1958) pedagog-literaturoznawca-literat*, Łódź 2017, s. 26; Epitafium na grobie rodziny Ludwika Świącickiego na cmentarzu Stare Powązki w Warszawie.

⁵ *Jan Świącicki...*, *op. cit.*, s. 1-2.

⁶ Józef Piłsudski o powstaniu 1863 r., Londyn 1963, s. 85-87; M. Chudzyński, *Płock w okresie walk o wyzwolenie narodo- we (1793–1918)*, [w:] *Dzieje Płocka*, t. 2, *Historia miasta w latach 1793–1945*, (red.) M. Krajewski, Płock 2006, s. 87; K. Zadrożny, *Bitwa pod Ciótkowem – 22 stycznia 1863*, „Nasze Korzenie” grudzień 2011, nr 1, s. 20-21; K.J. Waluś, *Jeszcze o bitwie pod Ciótkowem 22 stycznia 1863 roku*, „Nasze Korzenie” grudzień 2012, nr 3, s. 29-31; *Potyczka pod Ciótkowem* https://pl.wikipedia.org/wiki/Potyczka_pod_Cio%C5%82kowem [dostęp: 23.07.2020 r.].

⁷ *Jan Świącicki...*, *op. cit.*, s. 1-2.

prośbę do cesarza o zwolnienie syna i na mocy przedstawienia namiestnika, cesarz rozkazem z 24 lipca 1869 r. pozwolił wrócić mu do domu⁸. Według wiedzy wnuczki Ludwika Świącickiego, ojciec uzasadnił swoją prośbę chorobą płuc Adolfa⁹. Adolf został zwolniony ze służby wojskowej i mieszkał w Cesarstwie Rosyjskim.

Adolf Świącicki został inżynierem, choć nie wiadomo, gdzie ukończył studia techniczne. Osiedlił się w guberni grodzieńskiej. W 1874 r. do spółki z Antonim Hipolitem Wieczorkiem, pochodzącym z Poznania, wziął w dzierżawę nieczynną fabrykę maszyn parowych w Krzywej pod Białymstokiem (obecne tereny przy ul. K. Ciołkowskiego w Białymstoku). Słownik geograficzny z 1883 r. podaje, że osada Krzywa w pow. białostockim posiada fabrykę maszyn i odlewów A. Świącickiego i Wieczorka. M. Wróbel napisała:

[...] „z nadzwyczaj małym funduszem i tylko [...] wytrwałą pracą” fabryka maszyn i odlewów rozwijała się, produkując różne elementy na potrzeby kolei brzesko-grajewskiej, narzędzia rolnicze i maszyny sukiennicze. Była to działalność na tyle efektywna, że w 1877 r. spółka „A. Świącicki i A. Wieczorek” kupiła fabrykę w Krzywej na własność¹⁰.

W „Gazecie Rolniczej” 20 marca 1879 r. ukazał się artykuł o nowych modelach narzędzi rolniczych, obejmujących m. in. bronę zygzakowatą. Autor pisał:

O ile wiemy, fabryka pp. A. Świącickiego i Wieczorka [...] pierwsza zaczęła wyrabiać podobne brony i wyrób ten znajdował pokup i uznanie u okolicznych posiadaczy ziemskich¹¹.

W słowniku geograficznym zamieszczona jest informacja, że produkcja roczna fabryki w Krzywej w 1879 r. wyniosła rs. 60 000¹². Wiosną stan zdrowia inż. Świącickiego pogorszył się w takim stopniu, że po wystąpieniu o paszport wrócił do rodzinnej Nowej Wsi, gdzie zmarł 29 maja 1879 r. Miał 34 lata. W akcie zgonu odnotowano, że w Nowej Wsi przebywał czasowo¹³.

⁸ C. Lissowski, *Powstanie styczniowe w Ziemi Dobrzyńskiej*, Płock 1938 (reprint Płock 2013), s. 213.

⁹ Przekaz Zofii Świącickiej-Utkin, matki autorki.

¹⁰ M. Wróbel, *Antoni Hipolit Wieczorek (1844–1906): rys biograficzny białostockiego fabrykanta i dzieje jego zakładu (do 1906 r.)*, „Rocznik Białostocki” 2014/14, s. 111; *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (dalej: SGKP), t. V, Warszawa 1883, s. 799.

¹¹ S. Rewieński, *Jeszcze o próbach narzędzi rolniczych*, „Gazeta Rolnicza” 1879, nr 12 z 20 marca, s. 89-90.

¹² SGKP, *op. cit.*, s. 799.

¹³ APT Oddz. Włocławek, akt zgonu 14/1879/Chrostkowo.

Jan Świącicki

W styczniu 1863 r. Jan Świącicki współpracował z Adolfem jako łącznik i sam zamierzał wstąpić do powstańczego wojska. Zamiar ten ubiegł ojciec, zabierając Jana z Płocka do Nowej Wsi¹⁴. Tam też, zamiast w szkole początkowej w Lipnie, znalazł się jedenastoletni Ludwik. W Nowej Wsi przy rodzicach mieszkała Zofia Balbina. Swoją wiedzę o poczynaniach braci dzieliła się z matką. W rodzinie przechowała się taka oto relacja z tamtych czasów: Jakis czas po aresztowaniu Adolfa, w okolicy Nowej Wsi przemieszczało się powstańcze wojsko. Gdy Ludwik uciekł do oddziału, powstańcy przyprowadzili go za uszy do dworu. Areszt domowy młodzieży w Nowej Wsi trwał przynajmniej do połowy maja, gdy rozstrzelano naczelnika województwa płockiego, Zygmunta Padlewskiego¹⁵. Nie ma żadnego przekazu, który dotyczyłby sympatii politycznych Jana Stanisława Świącickiego, znane są natomiast poglądy przyjaciela rodziny, Stanisława Abczyńskiego: Dzierżawca majątku Trąbin, Abczyński i tamtejszy proboszcz byli zwolennikami „białych”¹⁶. Trąbin jest odległy mniej niż 20 km od Nowej Wsi. Sąsiad Stanisław Abczyński i jego syn Jan często występują w aktach stanu cywilnego Świącickich. Abczyńscy przeprowadzili się do Warszawy w ślad za Świącickimi i tam również zamieszkali w sąsiedztwie.

Latem 1865 r. Jan Stanisław Świącicki z rodziną przeprowadził się do Warszawy, zostawiając majątek w rękach najstarszego syna, Henryka Świącickiego. Henryk miał wykształcenie agronomiczne¹⁷ i nie był obciążony rutyną gospodarowania w czasach poprzedzających reformę rolną z 1864 r.¹⁸ Trójka nieletnich dzieci Jana Stanisława miała uczęszczać do rządowych warszawskich szkół. Aby zapisać do gimnazjum 13-letniego Ludwika, ojciec wystąpił 16 sierpnia 1865 r. do sądu pokoju okręgu i miasta Warszawy z prośbą o sporządzenie aktu znania dla nieobecnego syna. Petent został określony jako *obywatel w Warszawie pod nr 2475 przy ul. Nowolipie zamieszkały*¹⁹.

¹⁴ Jan Świącicki..., *op. cit.*, s.1.

¹⁵ S. Kieniewicz, *op. cit.*, s.812.

¹⁶ M. R. Krajewski, *Powstanie styczniowe w Ziemi Dobrzyńskiej (1863–1864). Uwagi ogólne*, [w:] *Z dziejów powstania styczniowego na Kujawach i w Ziemi Dobrzyńskiej*, (red.) S. Kalembka, Warszawa 1989, s. 83.

¹⁷ A.H.T. Świącicki, *Historia herbu rodowego Jastrzębiczyli saga rodu Świącickich IX–XXI w.*, wydanie internetowe 2010, s. 94, <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/456> [dostęp: 23.06.2020 r.]; Henryk Świącicki, syn Jana Stanisława, studiował w Instytucie Gospodarstwa Wiejskiego i Leśnictwa w Marymoncie na kursie wyższym trzyletnim.

¹⁸ A. Taras, *Anatomia nienawiści. Stosunki polsko-rosyjskie XVIII–XX w.*, Warszawa 2015, str. 355-356.

¹⁹ A.H.T. Świącicki, *op. cit.*, s. 273.

Ludwik Świącicki (wczesne zdjęcie portretowe).
Zdjęcie udostępnione przez Marka Utkina

Zofia Balbina Świącicka (wczesne zdjęcie portretowe).
Zdjęcie udostępnione przez Magdalenę Kwaśniewską

W poprzednim roku właściciele tego domu ogłosili chęć odstąpienia jego pierwszej hipoteki za rs. 6000. Jednak Świącicki byli tylko najemcami²⁰. Dom był położony w dzielnicy Muranów. Również na Muranowie w kamienicy pod nr 2322 przy ul. Dzikiej mieszkała rodzina Eleonory Świącickiej²¹: Balbina z Nelskich Wołowska, wdowa po Hieronimie oraz Józef Grodecki, mąż Anny z Nelskich Grodeckiej²².

Nie wiadomo jak długo trwała postyczniowa przerwa w nauce szkolnej, mająca zatrzymać młodzież w Nowej Wsi. W dbającej o wykształcenie rodzinie Świącickich nauka musiała odbywać się w domu pod kierunkiem Jana²³. Wystąpiły jednak opóźnienia w cyklu edukacyjnym chłopców, gdyż Ludwik ukończył pierwszy kurs na wydziale prawa Uniwersytetu

Warszawskiego dopiero w roku akademickim 1871/72²⁴. Na tej samej uczelni Jan ukończył pełne studia prawnicze. Rozpoczął je w Szkole Głównej Warszawskiej, która w 1869 r. została przekształcona w Cesarski Uniwersytet Warszawski.

Dnia 25 stycznia 1873 r. w parafii Narodzenia NMP w Warszawie odbył się ślub Jana Świącickiego z Marią Zarębską (trzech imion – Marianna Anna Rozalia, podpisana imieniem Maryja). W akcie małżeństwa pan młody jest scharakteryzowany jako urzędnik sądowy, który 8 stycznia otrzymał od Komisji Sprawiedliwości pozwolenie na wstąpienie w związek małżeński. Ponadto jego rodzice mieli zamieszkanie (stały pobyt) pod nr 2375c na ul. Karmelickiej. Natomiast Marianna Anna Rozalia Zarębska była panną lat 22 przy rodzicach, którymi byli małżonkowie Teofil i Teofila urodzona Dukiet, właściciele dóbr Żurawniki w parafii Jurków w powiecie pińczowskim, tamże zamieszkali. Panna młoda uzyskała pozwolenie na ślub w warszawskiej parafii, wydane przez jurkowską parafię 12 stycznia. Nowożeńcy oświadczyli, że nie zawarli umowy przedślubnej. Świadcami byli Stanisław Abczyński, obywatel lat 72, zamieszkały w Warszawie pod nr 2425 przy ul. Nowolipie oraz Józef Grodecki, emeryt lat 68 zamieszkały w Warszawie pod nr 2322 przy ul. Dzikiej, który swój podpis poprzedził tytułem „Radca Dworu”²⁵.

²⁰ Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Pułtusk, archiwalna księga wieczysta nr 3942; nr 2475 dotyczył policyjnej numeracji działek geodezyjnych, który zawierał *Skorowidz mieszkańców miasta Warszawy z przedmieściami na rok 1854 ułożony pod kierunkiem Zarządu Policji*, Warszawa 1854; w dalszym ciągu adresy warszawskich kamienic, pochodzące z dokumentów archiwalnych będą zgodne ze spisem policyjnym; „Dodatek do Kurjera Warszawskiego” 1864, nr 219 z 24 września, s. 3.

²¹ J.E. Utkin, *Potomkowie kupca Wołowskiego – prawnicy, powstańcy w XIX stuleciu*, „Miscellanea Historico-luridica” 2019, t. XVIII, z. 2, s. 79.

²² *Skorowidz mieszkańców...*, op. cit.

²³ Być może Ludwik Świącicki zaliczył rok (lub więcej) nauki w plockim gimnazjum. Przemawia za tym koleżeństwo z Władysławem Smoleńskim (v.: A. J. Papierowski, J. Stefański, op. cit., s. 554), który wykonał dla Ludwika wywód pochodzenia jego synów Edwarda i Witolda od Stanisława Świącickiego, znanego z Krasińskiej. Autorka widziała ten dokument u syna Ludwika z drugiego małżeństwa.

²⁴ J.E. Utkin, *Wspomnienie o Witoldzie Świącickim. Czasy do 1944 roku*, „Miscellanea Historico-luridica” 2017, t. XVI, z. 2, s. 215.

²⁵ APW, akt małżeństwa 7/1873/Warszawa, par. Narodzenia NMP.

Jan Świącicki (XIX-wieczne zdjęcie portretowe i rewers).
Zdjęcie udostępnione przez Annę Świącicką.

W świetle faktów przedstawionych w akcie małżeństwa wątpliwe jest, aby Jan Świącicki po ukończeniu studiów mieszkał w Płocku²⁶. Raczej skorzystał on z rekomendacji męża ciotki Anny, utytułowanego emerytowanego urzędnika Józefa Grodeckiego i podjął pracę w Warszawie w Komisji Sprawiedliwości. Ponadto panna młoda nie wносиła w posagu majątku nieruchomości, gdyż wtedy byłaby zapewne spisana umowa przedślubna. Młodzi Świącicki nie mieli nieruchomości w Płocku, co mogłoby przemawiać za pobytem Jana w tym mieście w latach siedemdziesiątych.

Latem 1873 r. Eleonora Świącicka doznała wylewu i wkrótce potem zmarła. Została pochowana na warszawskich Powązkach²⁷. Od jesieni tamtego roku Jan Świącicki związał się na kilka lat z „Gazetą Rolniczą”: od nr. 41 z 11 października 1873 r. do nr. 30 z 25 lipca 1879 r. był jej redaktorem. Co więcej, od nr. 12 z 25 marca 1874 r. do nr. 20 z 16 maja 1879 r. figurował jako wydawca. Adres biura redakcji do połowy 1874 r., ul. Karmelicka 13, wskazywał na bliskie sąsiedztwo miejsca zamieszkania rodziny.

„Gazeta Rolnicza” była tygodnikiem poświęconym gospodarstwu i przemysłowi rolnemu, wydawanym w Warszawie od 1861 r. Reklamy były drukowane w dodatku „Kurier Rolniczy”. Pismo poszerzało wiedzę czytelników we wszystkich dziedzinach związanych z gospodarstwem wiejskim, informowało o nowinkach w rolnictwie. Reklamy zaś dotyczyły różnych aspektów życia, również magazynów mód. Gazeta wysyłana do prenumeratorów pocztą obejmowała

swoim zasięgiem przynajmniej Królestwo Polskie. Ceny prenumeraty gazety wraz z dodatkiem wynosiły: na prowincji rocznie rs. 6, półrocznie rs. 3, w Warszawie rocznie rs. 4 kop. 80, półrocznie rs. 2 kop. 40, kwartalnie rs. 1 kop. 20. Od 1875 r. w biurze redakcji można było kupić pojedynczy numer za kop. 15²⁸. W porównaniu z ceną jednej hipoteki domu na Muranowie, prenumerata nie była tania. W kosztach wydania numeru było honorarium dla redaktora, dlatego działalność była bardziej efektywna, gdy wydawca sam był redaktorem. Od tej reguły odstępowano w czasach zmiany właściciela tygodnika.

Wiadomo, że Jan Świącicki był aplikantem sądowym do czasu likwidacji polskiej magistratury w 1876 r.²⁹ Aplikantura była zajęciem bezpłatnym, Jan miał zaś na utrzymaniu rodzinę. Wymagało to pogodzenia działalności zarobkowej ze stażem sądowym. Wydaje się, że rozliczanie nakładu tygodnika mogło być scedowane na Ludwika Świącickiego, który skończył przynajmniej w zakresie księgowości studia handlowe w Berlinie³⁰.

Adres biura redakcji „Gazety Rolniczej” zmieniał się w lipcu. Wydawca zawierał roczną umowę najmu lokalu w takim miejscu, aby w pobliżu mogła zamieszkać rodzina. Potwierdzenie tej zasady znajduje się w akcie urodzenia Urszuli Świącickiej, córki Jana

²⁶ Jan Świącicki..., op. cit., s. 3.

²⁷ Epitafium na żelaznym pomniku grobu Eleonory z Nelskich Świącickiej na cmentarzu Stare Powązki w Warszawie.

²⁸ „Gazeta Rolnicza”, Warszawa, roczniki 1873–1879.

²⁹ Jan Świącicki..., op. cit., s. 3, 15; M. Sokolnicki, Sądownictwo, prokuratura oraz adwokatura w międzywojennym Płocku (w stulecie odrodzenia sądownictwa polskiego), „Notatki Płockie” 2017, nr 3, s. 11-20, s. 14; K. Buczyński, Prokuratoria Generalna Królestwa Polskiego (1816–1915), [w:] Prokuratoria Generalna. 200 lat tradycji ochrony dobra publicznego, (red.) L. Bosek, Warszawa 2016, s. 45.

³⁰ A. H. T. Świącicki, op. cit., s. 273.

i Marii z Zarębskich. Urszula urodziła się w mieszkaniu swojego ojca w Warszawie pod nr 1417 przy ul. Siennej³¹, a biuro redakcji mieściło się od nr. 28 z 11 lipca 1877 r. przy ul. Siennej 2 (róg ul. Zielnej). Wyjątkowo w 1879 r. umowa najmu została rozwiązana wcześniej; od nr 14 z 3 kwietnia 1879 r. redakcja miała nowy adres: ul. Warecka 5. Wiązało się to z przewidywaną zmianą wydawcy na Aleksandra Trylskiego, który latem objął również redakcję „Gazety Rolniczej”. Brat Adolf i jego sprawy wymagały szybkiej interwencji rodzeństwa. Miał już wtedy zaawansowaną gruźlicę i pragnął zakończyć życie w Nowej Wsi, gdzie gospodarował najstarszy brat, a ojciec mieszkał jako rezydent.

Należało zaopiekować się Adolfem w jego podróży do domu, a także przeprowadzić pod względem prawnym i finansowym odstąpienie udziału współnikowi. W biografii Antoniego Hipolita Wieczorka nie ma wzmianki na ten temat, zaś rok śmierci Adolfa jest tam podany błędnie³². Zapewne przyczyną cichego przejęcia udziału była rzetelność i zgodność celu obu współwłaścicieli zakładu. Dlatego też Wieczorek mógł pochwalić się wysoką wartością produkcji na koniec 1879 r. Wiadomo, że Ludwik, który był buchalterem, współpracował z Adolfem w jego fabryce³³, nie ma jednak przekazu, jakich okresów dotyczyła ta współpraca.

Po śmierci Adolfa i podziale pozostałego po nim majątku Jan Świącicki zainwestował w cegielnię wydzierżawioną pod Warszawą koło Domaniewa³⁴. W okresie dzierżawy cegielni, w Domaniewie 22 lipca 1880 r. urodziła się Anna Zofia Świącicka, córka Jana i Marii z Zarębskich. Tego dnia została ochrzczona, a rodzicami chrzestnymi byli Ludwik Świącicki i Teofila Zarębska. W akcie urodzenia ojciec został określony jako obywatel ziemski, zamieszkały w Domaniewie. Świadcami zgłaszającymi w parafii Żbików narodziny dziewczynki byli gospodarz cegielni w Mosznie i lokaj z Domaniewa³⁵. Chrzest w dniu urodzenia sugeruje, że rodzice chrzestni, brat

³¹ Archiwum Państwowe w Warszawie (dalej: APW), akt urodzenia 812/1877/Warszawa, par. Wszystkich Świętych.

³² M. Wróbel, *op. cit.*, s. 112.

³³ A. H. T. Świącicki, *op. cit.*, s. 273.

³⁴ Jan Świącicki..., *op. cit.*, s. 3.

³⁵ APW, oddz. Grodzisk Maz., akt urodzenia 285/1880/Żbików.

i teściowa Jana, mieszkali w Domaniewie w dworcu wynajętym przez Świącickich. Wydaje się, że Ludwik mógł mieć udział oraz funkcję w przedsiębiorstwie ceglarskim. Cegielnia przysporzyła mu (Janowi) wiele kłopotów finansowych³⁶. Zakład jednak nie upadł. W SGKP z 1885 r. napisano, że w Mosznie jest cegielnia z produkcją na rs. 4000 rocznie³⁷. Bracia wycofali się z przedsięwzięcia. W 1881 r. Ludwik Świącicki zatrudnił się w Kasie Pożyczkowej Przemysłowców Warszawskich. Podobnie brat Jan wrócił do pracy w uczynym zawodzie.

Jan Świącicki osiedlił się w Płocku w 1881 r. Otworzył tam kancelarię adwokacką³⁸. W swojej dawnej parafii w Warszawie pojawił się 22 sierpnia 1885 r. jako świadek urodzenia i ojciec chrzestny Heleny Heliodory Świącickiej, córki Ludwika i jego żony Zofii z Boczkowskich. W akcie urodzenia Heleny Jan Świącicki jest określony jako adwokat, przy czym najpierw podano, że mieszka w Warszawie, a potem wprowadzono poprawkę, że w Płocku³⁹.

Biogram płoczanina Jana Świącickiego świadczy o jego wszechstronnych zainteresowaniach⁴⁰. Zważywszy na pochodzenie z rodziny ziemiańskiej, sprawy poruszane przez „Gazetę Rolniczą” mogły go żywo zajmować. Nie tłumaczy to jeszcze zaangażowania w redakcję i wydawanie tygodnika. Decyzja o związaniu się na kilka lat z dziennikarstwem mogła być podjęta pod wpływem kariery ciotecznej brata, Bronisława Wołowskiego (trzech imion: Piotr Bronisław Jan), syna Hieronima i Balbiny z Nelskich⁴¹. Po powstaniu styczniowym Bronisław Wołowski wyemigrował do Francji⁴², gdzie został dziennikarzem, a w 1874 r. założył w Wiedniu pismo „Le Messenger de Vienne”, które wychodziło przez jedenaście lat⁴³.

³⁶ Jan Świącicki..., *op. cit.*, s. 3.

³⁷ SGKP, t. VI, Warszawa 1885, s. 731.

³⁸ Jan Świącicki..., *op. cit.*, s. 3.

³⁹ APW, akt urodzenia 1186/1885/Warszawa, par. Wszystkich Świętych.

⁴⁰ A. J. Papierowski, J. Stefański, *op. cit.*, s. 597.

⁴¹ J. E. Utkin, *Potomkowie...*, *op. cit.*, s. 83; A. J. Papierowski, J. Stefański, *op. cit.*, s. 645.

⁴² B. Wołowski, *Polacy w rewolucji paryskiej*, Lwów 1871; B. Wołowski, *Z pamiętnika tułacza. Legion Polski we Francji w 1870–1871 roku*, Lwów 1873.

⁴³ W. Mickiewicz, *Emigracja polska 1860–1890*, Kraków 1908, s. 166.

Bibliografia

Źródła archiwalne

- Archiwum Główne Akt Dawnych
- Księgi metrykalne par. rzym. kat. Archidiecezji Lwowskiej, sygn. 1706.
- Archiwum Państwowe w Toruniu Oddział we Włocławku

Księgi metrykalne par. Chrostkowo.

- Archiwum Państwowe w Warszawie

Księgi metrykalne par. rzym. kat. pw. Narodzenia NMP/ Warszawa – Leszno, Wszystkich Świętych / Warszawa.

- Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Grodzisku Mazowieckim

Księgi metrykalne par. Żbików.

- Archiwum Państwowe w Warszawie Oddział w Pułtusku

Archiwalne księgi wieczyste, sygn. 3942.

Opracowania

K. Buczyński, *Prokuratoria Generalna Królestwa Polskiego (1816–1915)*, [w:] *Prokuratoria Generalna. 200 lat tradycji ochrony dobra publicznego*, (red.) L. Bosek, Warszawa 2016.

M. Chudzyński, *Płock w okresie walk o wyzwolenie narodowe (1793–1918)*, [w:] *Dzieje Płocka*, t. 2, *Historia miasta w latach 1793–1945*, (red.) M. Krajewski, Płock 2006.

M. Gajak-Toczek, *Tadeusz Czapczyński (1884–1958) pedagog – literaturoznawca – literat*, Łódź 2017.

Jan Świącicki i jego praca społeczna w Płocku w latach 1881–1923, Biblioteka im. Zielińskich, Towarzystwo Naukowe Płockie, maszynopis, sygn. R.748.

Józef Piłsudski o powstaniu 1863 r., Londyn 1963.

S. Kieniewicz, *Padlewski Zygmunt*, „Polski Słownik Biograficzny”, t. XXIV, Wrocław 1979, s. 811-812.

M. R. Krajewski, *Powstanie styczniowe w Ziemi Dobrzyńskiej (1863–1864). Uwagi ogólne*, [w:] *Z dziejów powstania styczniowego na Kujawach i w Ziemi Dobrzyńskiej*, (red.) S. Kalembka, Warszawa 1989.

C. Lissowski, *Powstanie styczniowe w Ziemi Dobrzyńskiej*, Płock 1938 (reprint Płock 2013).

W. Mickiewicz, *Emigracja polska 1860–1890*, Kraków 1908.

A.J. Papierowski, J. Stefański, *Płocczanie znani i nieznan. Słownik biograficzny*, Płock 2002.

S. Rewieński, *Jeszcze o próbach narzędzi rolniczych*, „Gazeta Rolnicza” 1879, nr 12 z 20 marca, s. 89-90.

R. Rudziński, A. Sikorowski, *Ziemia Chrostkowska. Materiały do monografii*, Chrostkowo 2006.

E. Sęczys, *Szlachta wylegitymowana w Królestwie Polskim w latach 1836–1861*, Warszawa 2000.

Skorowidz mieszkańców miasta Warszawy z przedmieściami na rok 1854 ułożony pod kierunkiem Zarządu Policji, Warszawa 1854.

M. Sokołnicki, *Sądownictwo, prokuratura oraz adwokatura w międzywojennym Płocku (w stulecie odrodzenia sądownictwa polskiego)*, „Notatki Płockie” 2017, nr 3, s. 11-20.

A. H. T. Świącicki, *Historia herbu rodowego Jastrzębiec czyli saga rodu Świącickich IX-XXI w.*, wydanie internetowe 2010, <https://repozytorium.amu.edu.pl/handle/10593/456> (dostęp: 23.06.2020 r.).

A. Taras, *Anatomia nienawiści. Stosunki polsko-rosyjskie XVIII-XX w.*, Warszawa 2015.

J. E. Utkin, *Wspomnienie o Witoldzie Świącickim. Czasy do 1944 roku*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2017, t. XVI, z 2, s. 209-225.

J. E. Utkin, *Potomkowie kupca Wołowskiego – prawnicy, powstańcy w XIX stuleciu*, „Miscellanea Historico-Iuridica” 2019, t. XVIII, z. 2, s. 69-90.

K. J. Waluś, *Jeszcze o bitwie pod Ciótkowem 22 stycznia 1863 roku*, „Nasze Korzenie” grudzień 2012, nr 3, s. 29-31.

B. Wołowski, *Polacy w rewolucji paryskiej*, Lwów 1871.

B. Wołowski, *Z pamiętnika tułacza. Legion Polski we Francji w 1870–1871 roku*, Lwów 1873.

M. Wróbel, *Antoni Hipolit Wieczorek (1844–1906): rys biograficzny białostockiego fabrykanta i dzieje jego zakładu (do 1906 r.)*, „Rocznik Białostocki” 2014, nr 19, s. 107-135.

K. Zadrozny, *Bitwa pod Ciótkowem – 22 stycznia 1863*, „Nasze Korzenie” grudzień 2011, nr 1, s. 20-21.

Strony internetowe

Potyczka pod Ciótkowem https://pl.wikipedia.org/wiki/Potyczka_pod_Cio%C5%82kowem [dostęp: 23.07.2020 r.].

VICISSITUDES OF LIFE OF PŁOCK RESIDENTS ADOLF AND JAN ŚWIAĆICKI IN THE YEARS 1863–1881

Summary

The article supplements the biographies of Adolf and Jan Świącicki - the residents of Płock included in the Papierowski and Stefański dictionary. Adolf founded a factory in Białystok. Jan was the publisher of a weekly newspaper in Warsaw, then he became a manager of a brickyard.

Keywords: Adolf Świącicki, Jan Świącicki, Płock residents, biographical notes, 1863–1881